

Innhold

Introduksjon	13
Tor Slettebø og Sissel Seim	
Om Chapar-prosjektet	14
Bokens struktur	15
Kapittel 1	
Teoretiske perspektiver på brukermedvirkning	19
Tor Slettebø, Håvard Aaslund, Laila Luteberget og Sissel Seim	
Innledning	19
Hvem er brukere?	20
Medborgerskap og demokrati	21
Menneskerettigheter	22
Frihet og selvbestemmelse	24
Empowerment	25
Brukermedvirkning	27
Individuell og kollektiv medvirkning	28
Målet er reell medvirkning i form av makt og innflytelse	29
Relasjonelt perspektiv på medvirkning	31
Betydningen av organisasjonskultur og arbeidsmiljø	35
Sosiomaterialitet, rom og sted	36
Noen utfordringer med brukermedvirkning	37
Brukermedvirkning – et sentralt prinsipp i sosial- og helsetjenester	39

Kapittel 2**Et interseksjonelt perspektiv på brukermedvirkning for personer og grupper i sårbare livssituasjoner** 48

Ariana Guilherme Fernandes og Monica Kjørstad

Innledning	48
Interseksjonalitet	50
Vitenskapsteoretiske og maktanalytiske perspektiver	52
Personer i sårbare posisjoner – interseksjonelle perspektiver	55
Oppsummering	57

Kapittel 3**Brukermedvirkning sammen med voksne som har utviklingshemming. Dialogen som verktøy** 60

Laila Luteberget og Peter Paluga

Innledning	60
Teoretisk perspektiv og annen forskning	62
Sårbare posisjoner	63
Dialogens betydning	64
Metode	65
Rekruttering og samtykke	66
Praktisk gjennomføring	66
Analyse	68
Funn	68
Samarbeid og fellesskapsfølelse	68
Ambivalens	71
Respektfull samhandling	72
Drøfting	73
Forståelser av brukermedvirkning	73
Dialogbasert innsikt	74
Implikasjoner for praksis	76

Kapittel 4**Brukermedvirkning sammen med personer som ikke kommuniserer med ord** 80

Anita Gjermestad og Synne Nese Skarsaune

Innledning	80
Teoretiske perspektiv	81
Brukermedvirkning på individnivå	82
Relasjonell forståelse av brukermedvirkning	84

Metode	86
Analyse	88
Forskningsetikk	89
Funn	90
Å forstå og bli forstått i hverdagslivet	90
Medvirkningsprosesser over tid	91
Kroppslige og nære relasjoner	93
Misforståelser og krevende tolkningsarbeid	94
Diskusjon	95
Avslutning	98

Kapittel 5

Avhengighet, autonomi og velmeinte hjelpere. Ei utforskning av brukarmedverknad for personar med rusmiddelproblem

Lillian Bruland Selseng, Gro Eli Dale, Ole Jan Fjæreide, Brit Marie Follevåg,
Inger Marie Berg Thune og Eysteinn Udberg

Innleiing	102
Tidlegare forskning på brukarmedverknad for personar med rusmiddelproblem	103
Teoretiske perspektiv om rusmiddelavhengighet, autonomi og etiske omsyn	105
Avhengighet og autonomi	105
Fire etiske omsyn	106
Metode	106
Funn – fire tema	109
Velmeint individuell tilpassing av hjelpetiltak og hjelpeprosessar	109
Velmeinte initiativ og innblandingar	112
Velmeint grensesetting	114
Styrking av brukaren si påverknadskraft	117
Diskusjon	118
Konklusjon	121

Kapittel 6

Interseksjonalitet og brukarmedvirkning i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktningar og innvandrere

Monica Kjørstad og Ariana Guilherme Fernandes

Innledning	124
Introduksjonsprogrammet	125
Brukermedvirkning	126

Interseksjonalitet	127
Metode og utvalg	129
Analytisk tilnærming	130
Funn – et interseksjonelt perspektiv på brukarmedvirkning	131
Å være flyktning, og dermed være deltaker i introduksjonsprogrammet	131
Å være en synlig minoritet og utsatt for rasisme eller religiøs diskriminering	135
Å være i en underordnet sosial og økonomisk posisjon (klasse)	138
Diskusjon – å være på vent, å være minoritet og å være i avmakt	140
Venteposisjon	140
Minoritetsposisjon: Rasisme og diskriminering	141
Avmaktsposisjon	141
Oppsummering	143

Kapittel 7

Individuell brukarmedverknad i barnevernet og Nav for barn og unge i fattige familier

Tone Jørgensen, Berit Marie Njøs og Emmerense Sørine Christensen Mølgaard

Introduksjon	147
Barnevernet og Nav si oppfølging av barn og unge i fattige familier ...	148
Eit relasjonelt perspektiv på barns brukarmedverknad	150
Metode – arbeidet i forskingssirkelen	152
Analyse	154
Funn – vilkår for brukarmedverknad i barnevernet og Nav for barn og unge i fattige familier	155
Trygge, tilgjengelege rom for snakk om fattigdom	155
Foreldrestemma	157
Kvaliteten i relasjonen til kontaktperson	158
Samordning av tenester for familiar med samansette livsproblem ...	159
Diskusjon – å fremme brukarmedverknad i barnevernet og Nav – verdien av relasjonar og samarbeid	160
Relasjonelle vilkår	161
Organisatoriske vilkår	162
Avsluttande refleksjonar	163

Kapittel 8**Kjennetegnet ved organisasjonskultur og arbeidsmiljø som forutsetninger for beboermedvirkning på sykehjem 168**

Tor Slettebø og Anita Strøm

Innledning	168
Bakgrunn	168
Teoretiske perspektiver	170
Metode	172
Analyse	172
Etikk	172
Metodiske begrensninger	173
Funn	173
Normer i organisasjonskulturen	173
Prioritering av samvær med beboerne	173
Mennesket foran demenssykdommen	174
Betydningen av tiltaksplaner	175
Kjennetegn ved arbeidsmiljøet	176
Kollegastøtte og trygghetsfølelse	176
Trivsel, medvirkning og samarbeid	177
Tilstedeværende leder	178
Diskusjon – betydningen av verdier i organisasjonen	179
Kjennetegn ved organisasjonskulturen	180
Betydningen av godt arbeidsmiljø	181
Tilstedeværende enhetsleder	183
Konklusjon	184

Kapittel 9**Kollektiv medvirkning blant marginaliserte på bolig- og arbeidsmarkedet: Hvordan de lykkes, og hvorfor de mislykkes 189**

Håvard Aaslund og Sissel Seim

Innledning	189
Fortellingen om Karigate	189
Problemstilling og spørsmål	190
Hva vet vi om kollektiv medvirkning blant bostedsløse?	191
Organisering av kollektiv medvirkning blant bostedsløse	192
Teoretiske perspektiver	193
Hva motiverer folk til å engasjere seg i kollektiv handling?	193
Betydning av organisering og ressurser?	194
Betydningen av sosiomaterialitet, rom og sted	194

Metode	196
Etikk i aksjonsforskningsprosjektet	196
Analyse	197
Å lykkes med kollektiv medvirkning	197
Prosjektet Karigate blir en realitet	197
Diskusjon: Hvordan lykkes med å igangsette kollektiv medvirkning?	201
Fra suksess til fiasko	203
Karigate blir historie	203
Ulike motiver hos Organisasjonen og prosjektet	204
Diskusjon: Hva gikk galt? Hva hindret fortsatt prosjekt?	207
Oppsummering	209

Kapittel 10

Kollektiv brukermedvirkning gjennom interesseorganisasjoner 215

Jan Marius Gathen

Introduksjon	215
Interesseorganisasjoner og representasjon	215
Profesjonalisering og brukermedvirkning	216
Metode	218
Funn	219
Interesseorganisasjonenes organisering og tilgang på ressurser	219
Vektlegging og kombinasjon av ulike former for representasjon	221
Interesseorganisasjonenes forhold til offentlige aktører	223
Diskusjon	225
Avslutning	228

Kapittel 11

Aksjonsforskning og brukermedvirkning: En undersøkelse av mulig betydning på tvers av delstudiene i Chapar 233

Erik Skjeggestad, Torgeir Sørensen og Jan Marius Gathen

Innledning	233
Bakgrunn	234
Teori	235
Metode	236
Funn	238
Delstudienes betydning	238
Barrierer som påvirker muligheten for varig betydning	241

Diskusjon	244
Metodiske overveielser knyttet til evaluering av aksjonsforskningsprosjekter	246
Avslutning	247
Kapittel 12	
Er det rom for brukervedvirkning for personer i sårbare posisjoner? ..	250
Håvard Aaslund, Laila Luteberget, Sissel Seim og Tor Slettebø	
Forståelse av brukervedvirkning for personer i sårbare posisjoner	250
Et interseksjonelt perspektiv: Samspill mellom ulike posisjoner	251
Forvaltning og hverdagsliv som kontekst for medvirkning	251
Ulik rett til medvirkning	252
Utfordringer med medvirkning	252
Gode forutsetninger for medvirkning	255
Relasjon som forutsetning for medvirkning	255
Betydning av organisasjonskultur og arbeidsmiljø	256
Mulighet for økt medvirkning?	256
Deltakende aksjonsforskning som mulighet til brukervedvirkning	257
Kritiske perspektiver	259
Veien videre: Hvordan skape større rom for medvirkning for personer i sårbare posisjoner?	260
Forfatteromtaler	263
Stikkord	266